

מהות יום שנה יום לשנה בזמנא הברגלים

1. במדבר פרק יד

(לג) וּבְנֵיכֶם יְהִי רַעִים בְּמִדְבַר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם עַד־תָּם פְּגָרֵיכֶם בְּמִדְבָר:
(לד) בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תֵּרְתֶם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם, יוֹם לַשָּׁנָה, יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־
עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיְדַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאַתִּי:

2. רבינו בחי" במדבר פרשת שלח פרק יד פסוק לד

(לד) יום לשנה יום לשנה. היה לו לומר: שנה ליום שנה ליום, כלומר אני מעניש אתכם וגוזר עליכם שתהיה מטולטלין במדבר כאהל רועים המטלטל ממקום למקום שנה אחת לכל יום ויום אשר תרתם את הארץ, ולפי קשור הענין היה לו להקדים הפורענות, אבל בא להודיענו שמתוך ענשו ותוכחתו למדנו רחמנות, וכשומר "יום לשנה יום לשנה" בא לרמוז מה שדרשו רז"ל: (תנחומא שלח ח, ומ"ר טז, יא) והלא ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והיאך הספיקו ללכת בארבעים יום, אלא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין שיגזור עליהם שנה ליום וקצר להם את הדרך, ולפיכך אמר "יום לשנה יום לשנה" כאב המכה את בנו לא מכת אכזרי אלא כרחם אב על בנים, ובאורו: הנני קצרתי לכם את הדרך כדי שימעט שבועתי.

3. כלי יקר במדבר פרשת שלח פרק יד פסוק לד

(לד) יום לשנה יום לשנה. שנה ליום שנה ליום מבעי ליה למימר. ועוד הלא מדה טובה מרובה על מדת פורעניות ואיך יכפול עונשם שנה ליום. ומה שאמר במספר הימים כמספר בכ"ף מבעי ליה. ומהו שחזר ואמר תשאו עוונותיכם ארבעים שנה כי כבר הזכיר עונשם. וחז"ל אמרו (תענית כט א) כי יום זה היינו תשעה באב כי בו בכו בכיה לחנם וקבעו בכיה לדורות, על כן בכל יום תשעה באב היו קוברים מתיהם. לכך נאמר יום לשנה שבכל שנה תשאו עוונותיכם יום אחד:

ועל דרך הדרש נראה לי לפרש, לפי שעיקר כוונת המרגלים היתה בהוצאת דבת הארץ כדי להיות להם פתחון פה לומר ניתנה ראש ונשובה מצרימה, וידעו כי מאז ומקדם נתחייבו שמצרים תשב שממה ארבעים שנה כמו שנאמר ביחזקאל (כט יב) תהיין שממה ארבעים שנה ופירש רש"י שם לפי שנגזר עליהם רעבון ארבעים ושתיים שנה כנגד שלוש פעמים שנכתב החלום שבע פרות שבע שבלים ולא היה להם אלא שתיים כי משבא יעקב פסק הרעב ונשארו חייבים עוד ארבעים שנה כך פירש רש"י. ולפי זה מקום אתי לפרש שהמרגלים ידעו גם המה שהמצרים יש להם לפרוע חוב ארבעים שנה, או להיות שממה ארבעים שנה או להיות שם שנת רעבון ארבעים שנה, לכך הלכו ארבעים יום לומר לישראל שארבעים יום אלו אשר בהם ראינו סכנת ארץ אוכלת יושביה, גרועים לנו יותר מן ארבעים שנה הרעים שנגזרו על מצרים, ועל כן אמרו נשובה מצרימה, כי יותר טוב לנו להיות בשממת מצרים ארבעים שנה מאותן ארבעים יום אשר בהם היינו בסכנת מות ומשכלת בארץ. לכך נאמר במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, כדי שיגיע יום לשנה של מצרים לומר ששנה של מצרים יותר טוב מן יום של הארץ אפילו שנת רעבון או שממה, וזה שאמר יום לשנה יום לשנה היינו לשנה שנה של מצרים, על כן תשאו עוונותיכם ארבעים שנה כנגד אותן ארבעים שנה של מצרים הרעים אשר בחרתם להיות שמה במצור ובמצוק יותר מן יום בארץ על כן תהיו במצור ובמצוק במדבר ארבעים שנה, וזה פירוש יקר:

4. יחזקאל פרק ד

- ואתה בן-אדם קח-לך לבנה ונתתה אותה לפניך וסקות עליה עיר את-ירושלם:
- (ב) ונתתה עליה מצור ובגית עליה דגק ושפכת עליה סללה ונתתה עליה מחנות ושים-עליה קרים סביב:
- (ג) ואתה קח-לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינה ובין העיר והכינתה את-פניך אליה והיתה במצור וצרת עליה אות היא לבית ישראל: ס
- (ד) ואתה שכב על-צדך השמאלי ושמת את-עון בית-ישראל עליו מספר הימים אשר תשכב עליו תשא את-עונם:
- (ה) ואני נתתי לך את-שני עונם למספר ימים שלש-מאות ותשעים יום ונשאת עון בית-ישראל:
- (ו) וכלית את-אלה ושכבת על-צדך הימני הימני שנית ונשאת את-עון בית-יהודה ארבעים יום יום לשנה, יום לשנה נתתיו לך:
- (ז) ואל-מצור ירושלם תכין פניך וזרעך חשופה ונבאת עליה:
- (ח) והנה נתתי עליך עבותים ולא-תהפך מצדך אל-צדך עד-פלותך ימי מצורך:

5. מלבי"ם יחזקאל פרק ד פסוק ו

(ו) וכלית ושכבת. אח"כ יסבול עון יהודה ארבעים יום, וזה נגד ארבעים שנה שהיה מעת התחיל ירמיה לנבאות על החורבן בשלש עשרה שנה ליאשיה עד החורבן, שמאז החליט הגזרה שיחרב הבית, וירמיה התרה במ יום כל משך זמן הזה, ומאז גלה ה' ימינו שהיא ההשגחה שהשגיח עליהם לשלוח להם נביאיו יום יום, והגם שאותם ארבעים שנה היה בכלל ש"ץ שנה הקודמים. הנה בחטאים הקודמים היו משותפים כל ישראל וגם עשרת השבטים והגולים מא", אבל בחטא זה שלא שמעו אל ירמיה הנביא המנבא להם על החורבן היה רק בית יהודה לבדם, ועז"א ושכבת על צדך הימני שנית כי כבר שכב בעד השנים האלה, ועתה שכב שנית על צד הימני, מה שחטאו מזה הצד שגלה להם ה' את ימינו, ובזה לא נחשבו השנים לימים מצד החוטאים כי אין להם לימוד זכות שלא הוכיחם ה' ע"י נביאו, רק עתה נחשבו הימים לשנים, ר"ל שהועיל זכות הנביא שכל יום ששכב וסבל יסורין יחשב לשנה, אחר שהנביאים עשו את שלהם והוכיחו, וז"ש יום לשנה נתתיו לך:

6. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר פרשת שלח לך דף קח עמוד א

ובניכם יהיו רועים במדבר. יהיו מתאחרים במדבר ארבעים שנה במספר הימים אשר תרתם את הארץ. יום לשנה יום לשנה. מיכן אמרו חכמים כל העוסק בתורה יום אחד בשנה כאלו כל השנה כולה עסק. וכל העובר עבירה אחת בשנה כאלו כל השנה כולה עבר. ארבעים שנה כנגד ארבעים יום שבהם נתנה התורה. כנגד ארבעים יום של יצירת הולד:

7. מעשי ה' מעשי אבות פרק לח (פרשת מקץ)

ומה שדרשו ז"ל (בר"ר פט, ב - ג) מפני שתלה בו יוסף עיניו לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים וכו', יצא להם כן ממה שנאמר ויהי מקץ שנתיים, שהתחיל מספר זה מזמן ששכח אותו ולא מתחילת היות יוסף בבית האסורים, ועוד שהיה מספיק לומר ויהי אחרי הדברים האלה ופרעה חולם, מבלתי הזכרת זמן, והטעם בשיעור שני שנים לפי שיוסף בטח שלא ישכחהו ויצא מן הסוהר אחר שני ימים, שהרי ביום השלישי יצא שר המשקים, ולכך נענש יום לשנה יום לשנה, כמו שהיה העונש בענין המרגלים:

8. מעשי ה' מעשי תורה פרק כג (פרשת שלח)

ואומרו יום לשנה, כבר יראה זה גרעון בחוק משפטו יתברך שיפרע יום לשנה. אבל יתכן לדקדק במה שנאמר פעמיים יום לשנה יום לשנה, שאמר כן לרמוז להם שגם לכפרת עונותיהם יהיה יום לשנה, כמו שנאמר (ויקרא טז, לד) לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה, ועל זה אמר יום לשנה יום לשנה תשאו את עוונותיכם, ובזה תהיה מידת הדין שוה שנפרעים מהם שנה ליום אחד, וגם מתכפרים ביום אחד עוונות שסגלו כל השנה. וזה שאמר משה בתפלתו (תהלים צ, טו) שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה, רצה לומר שכמו שכימות שחטאנו עניתנו כל כך שנים ברעה, כמו כן כל השנים שנהיה בדאגה שמחנו בכל יום שנה.

9. ליקוטי מוהר"ן תורה נד

וזהו, ויהי מקץ שנתיים ימים. שנתיים ימים, הוא בחי' מוציאי דבה, הנאמר בהם (במדבר י"ד) יום לשנה יום לשנה. שעל ידם נתקלקל ונפגם בחי' אהבה דקדושה, שהוא בחי' וקמץ הכהן כנ"ל. וזה מקץ, שהוא בחי' פגם הקמץ. ופרעה חולם, היינו הכח המדמה כנ"ל. והנה עומד על היאור. היאור, זה פישון. היינו בחי' פי שונה הלכות, שמתגבר עליהם הכח המדמה כנ"ל. והנה מן היאור וכו', היינו שעל ידם בא שבע שני שבע ושבע שני רעב, היינו טוב ורע כנ"ל. והרע מתרבה וגובר על הטוב, בבחי' ולא נודע כי באו אל קרבנה. ותקונו הוא יוסף, בבחי' (בראשית ל') אסף אלקים את חרפתי. שהוא ממתיק את הרע, שהוא בחי' הרעב, בבחי' (יחזקאל ל"ו) אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים. והוא בחי' אסף רוח וכו', בחי' (בראשית מ"א) איש אשר רוח אלקים בו. וזה שנאמר בו, (שם מ"ו) ויוסף ישית ידו על עיניו. שע"י היד, נשמר העין מכח המדמה כנ"ל: עיין בסבא (משפטים דף צ"ח ע"א) מה שדרש על פסוק, ה' אלקי גדלת מאד וכו'.

10. ר' צדוק הכהן מלובלין - ישראל קדושים אות ה

ונראה דמי שפוחתין לו גם כן אין פוחתין לו מקצב השנים, אלא שהשנים מתקצרות וכמו שנאמר (משלי י', כ"ז) ושנות רשעים תקצרנה, והיינו כענין שמצינו בפרשת שלח (במדבר י"ד, ל"ד) יום לשנה יום לשנה תשאו את עוונותיכם, דנחשב יום לשנה. וכן ביחזקאל (ד', ו') ושכבת וגו' יום לשנה יום לשנה נתתיו לך. ואולי כך אפשר שיחשב גם כן איזה מספר ימים לשנה. אלא דזה יש לדחות, דביום יש טעם שיחשב כשנה, שהוא מה שהשמש שונה מהלכה סביב הכדור, וגם בכל יום היא שונה מהלכה סביב הכדור על ידי גלגל היומי כידוע. מה שאין כן איזה ימים אין טעם להחשיבם שנה. אבל מכל מקום יש לומר אין הכי נמי דגם פחיתת הקצב היינו שחושבין יום לשנה יום אחד או איזה ימים כפי מה שרוצין לפחות לו, ולעולם אין הפחת בקצב השנים, אלא שנתמעטו הימים והשנים נתקצרו:

11. שפת אמת במדבר פרשת שלח

[תרס"ד]

במדרש יבש חציר נבל ציץ ודבר אלקינו יקום אעפ"י שמתו האבות נתן השי"ת לבנ"י ארץ כנען כו'. כבר כתבתי בזה כי בודאי ראו המרגלים כי לא הי' הזמן לכנוס לא"י עפ"י דרך הטבע. אבל אם היו נמשכין אחר הנהגה עליונה היו נכנסין עפ"י דרך התורה שלמעלה מן הטבע כמו שהי' בקבלת התורה שאמרו חז"ל שנמשלו ישראל לתפוח שפריו קודם לעליו. פ"י דרך הטבע העליון קודמין והוא הכנה אל הפרי. אבל התורה שהיא פנימיות הכל. בא הפרי מיד בלי הכנות הטבע. וז"ש עד אנה לא יאמינו להיות נמשך אחר הנהגה שלי בכל האותות אשר עשיתי. כי הנסים והנפלאות אשר עשה השי"ת עם דור המדבר הי' להראות להם כי הנהגתם למעלה מן הטבע. וע"ז כתיב ותפרעו כל עצתי. והנה כתיב יום לשנה יום לשנה תשאו כו'. וכי כך מדתו של הקדוש ברוך הוא להוסיף עונש שנה על יום. הלא מדה טובה

מרובה. רק הרמז כי הגם שהי' לזמן כניסה עוד מ' שנה אבל אם היו נאמנים בשליחותם היו אלה המ' יום במקום מ' שנה יום לשנה. ועתה שקלקלו צריכין לכנוס בזמן הקצוב להם מ' שנה:

12. ספר יוחסין מאמר שני סדר האמוראים אות האל"ף

ר' אידי אבוה דר' יעקב בר אידי וזה נקרא בר בי רב דחד יומא בזמן ר' יוחנן, בפרק קמא דחגיגה (דף ה ב) שהיה הולך ג' חדשים בדרך עד ישיבת ר' יוחנן וקורא יום אחד וחוזר ג' חדשים ויושב באושפיזא יום אחד וכו', ובעבור שהתלמידים היו שוחקים מזה נתירא ר' יוחנן שלא יעניש אותם ודרש רבי יוחנן ואותי יום יום ידרושון וכי ביום דורשים ולא בלילה וכו', ומה על פורעניות של מרגלים יום לשנה כל שכן יום לשנה לשכר טוב שמדת רחמים מרובה (ע"כ שם בחגיגה), ובנו הוא הגדול מתלמידי ר' יוחנן.

13. נר למאור על פרשיות התורה / פרשת קורח / איבוד תקוה - שורש הפורענות

איבוד תקוה - שורש הפורענות

וַיִּקַּח קִרְחַן בֶּן יִצְהָר... וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה... [טז א-ב]

כל זמן שרעיון העליה לארץ ישראל כבש את הלבבות היו עיני כל הציבור מופנות לקראת העתיד. תכניות העליה לארץ וכיבושה היו במרכז ההתענינות. ההווה במדבר נראה כענין של מצב זמני ולא היה הלב פנוי לטפל בבעיות ההווה. לא כן אחרי חטא המרגלים ועונשם, אחרי גזירת "במדבר הזה יפלו פגריכם" יום לשנה יום לשנה הפכה השמות במדבר לקביעות. המחשבות על העליה התרחקו, והשהיה במדבר הפכה להיות תופעה של קבע. או אז נבעו פרצות בחומת האחדות, ופרצה המחלוקת.

14. טוב רואי / מסכת סוטה / פרק ראשון - המקנא / לה. גדולה מדה טובה ממדת פורענות

לה. גדולה מדה טובה ממדת פורענות

הרב מבאר שעונש המרגלים חמור יותר מפני שהחטיאו את הרבים. וכן שמידה טובה של העוסק בתורה נמדדת באריכות השכר שהוא כפול חמש מאות ממידת העונש לעבירה.

תוספות ד"ה מרים. (דף יא.). הקשו דגבי מרגלים נחשב יום לשנה, והוא יותר ממדה טובה דגבי מרים, ומדה טובה במרים כתב כבר דהיה אחד מחמש מאות. וכבר תמה מהרש"א בחדושי אגדות איך היה יותר שהרי במרים חמש מאות ובמרגלים אחד משלוש מאות ששים וחמשה. וצריך לומר דעת התוספות דכתיב יום לשנה ומסתמא לא הלכו כי אם ביום ולא בלילה, והמה נתיסרו על ידי זה בעיכוב במדבר יום ולילה, אם כן הויא מדה כפולה שבע מאות ושלושים ב' פעמים שס"ה.

ולתרץ קושיתם צריך לומר דשאני מרגלים דעסקו בחטא להחטיא את הרבים בכי האי גוונא חמיר טובא. גם יש לומר כיון שמחשבתם עשתה פירות הקב"ה מצרפה למעשה 646, ובלילות אע"ג דלא הלכו מכל מקום חשבו רע על משכבותם.

ומה שהקשו משווי הענין של העוסק בתורה שיום אחד חשוב כשנה, וכן העובר, לעניות דעתי אין זה ענין לאיכות השכר והעונש, נמצא שישולם שכר השנה, שנחשב לו שעסק בתורה, נגד השנה שנחשב לרשע שעבר עבירות כפול חמש מאות פעמים כמדה טובה שמרובה בת"ק.